

۱۹۸۵/۱۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بررسی قوانین تجارت الکترونیک در عملیات بانکداری

مؤلف : محمدرضا احمدیانی

سرشناسه	: احمدیانی، محمدرضا، ۱۳۶۰ -
عنوان و نام پدیدآور	: بررسی قوانین تجارت الکترونیک در عملیات بانکداری / مولف محمدرضا احمدیانی.
مشخصات نشر	: تهران: گروه آموزشی مدرس: سنجش و دانش، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	: ۱۶۰ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۸۸۳۹-۷۰-۵
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۱۵۰-۱۵۷.
موضوع	: بازرگانی الکترونیکی
موضوع	: Electronic commerce
موضوع	: بازرگانی الکترونیکی -- قوانین و مقررات -- ایران
موضوع	: Electronic commerce -- Law and legislation -- Iran
موضوع	: بانکداری اینترنتی -- ایران
موضوع	: Internet banking -- Iran
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۶ ب ۳ الف HF۵۵۴۸/۳۱
رده بندی دیویی	: ۳۵۸/۸۷۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۱۱۴۴۶۳

عنوان: بررسی قوانین تجارت الکترونیک در عملیات بانکداری

مولف: محمدرضا احمدیانی

ناشر: گروه آموزشی مدرس، سنجش و دانش

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۶

صفحه آرایشی: مهتاب دوستی

طراح جلد: مهتاب دوستی

تیراژ: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۱۸۰.۰۰۰ ریال

کلیه حقوق مادی و معنوی برای مولف محفوظ می باشد

www.rezomephd.ir

www.sanjesh.ir

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
مقدمه	۱
فصل اول	۷
مبانی و مفاهیم تجارت الکترونیکی	۷
مبحث اول: تعریف تجارت الکترونیکی و مدل های تجارت الکترونیکی	۸
تعاریف و مدل های تجارت الکترونیکی	۱۰
بند اول: تعریف تجارت الکترونیکی از دیدگاه مختلف	۱۳
بند دوم: تعریف تجارت الکترونیکی از دیدگاه فناوری اطلاعات	۱۴
بند سوم: تعریف تجارت الکترونیکی از دیدگاه تجاری	۱۵
تفاهات دوم: مدل های تجارت الکترونیکی	۱۶
بند اول: تجارت فرودشده با فروشنده	۱۵
بند دوم: تجارت فرودشده و مصرف کننده	۱۷
بند سوم: تجارت مصرف کننده با مصرف کننده	۱۸
بند چهارم: تجارت مصرف کننده با فروشنده	۱۹
بند پنجم: تجارت نقطه به نقطه	۱۹
بند ششم: تجارت فرودشده با دارنده	۲۰
بند هفتم: تجارت مصرف کننده با اداره	۲۱
بند هشتم: تجارت الکترونیکی دولت با دولت	۲۲
مبحث دوم: نیازمندی اصطلاح مبهم حقوق تجارت الکترونیکی	۲۳
تفاهات اول: انواع تجارت الکترونیکی	۲۳

۲۴	بند اول: EDI مباده الکترونیک داده ها
۲۴	بند دوم: کانال‌های شبکه ای
۲۶	بند دوم: اصطلاح مهم حقوق تجارت الکترونیکی
۲۶	بند اول: مرجع تصدیق یا گواهی سازمان با مرجع مورد
۲۶	بند دوم: سرویس دهنده تجاری
۲۷	بند سوم: مرجع داده درخواستی
۲۸	بند چهارم: امنیت رویه فستری (CRM)
۲۸	بند پنجم: پول دیجیتال
۲۹	بند ششم: گواهی دیجیتال
۳۰	بند هفتم: کیف پول دیجیتال
۳۰	بند هشتم: ارائه سرویس حساب الکترونیکی و خدمات
۳۱	بند نهم: تبادل الکترونیکی داده ها
۳۱	بند دهم: ارائه ریزای منابع بانک
۳۱	بند یازدهم: جنگ اینترنتی
۳۲	بند دوازدهم: سیستم الکترونیکی درخواستی
۳۲	بند سیزدهم: اطلاعات موجود به وب سایت
۳۳	بند چهاردهم: رمز گذاری شده داده ها
۳۳	بند پانزدهم: معاملات الکترونیکی مفید
۳۳	بند شانزدهم: حقوق خرید
۳۴	بند هفدهم: آزما بخاری مطمئن و چند منظور
۳۴	بند هجدهم: رمز بخاری

۳۴	بند نوزدهم: کارت هوشمند
۳۵	مبحث سوم: مزایا و معایب تجارت الکترونیکی
۳۶	گفتار اول: مزایای پیاده تجارت الکترونیکی
۳۸	گفتار دوم: معایب تجارت الکترونیکی
۳۹	مبحث چهارم: تعریف و خدمات بانکداری الکترونیکی
۴۱	گفتار اول: تعریف بانکداری الکترونیکی
۴۲	گفتار دوم: خدمات بانکداری الکترونیکی
۴۳	بند اول: اطلاع رسانی
۴۳	بند دوم: ارتباطات
۴۳	بند سوم: ترخیص
۴۴	مبحث پنجم: سامانه های بانکداری الکترونیک
۴۵	گفتار اول: سامانه های بانکداری الکترونیکی
۴۶	بند اول: بانکداری اینترنتی
۴۶	بند دوم: بانکداری مبتنی بر تلفن همراه و فناوری های مرتبط با آن
۴۷	بند سیم: بانکداری تلفنی
۴۷	خدمات تلفن بانک در کشور ما با ۲ سیستم وجود است:
۴۸	بند چهارم: بانکداری مبتنی بر چاپ
۴۸	بند پنجم: بانکداری مبتنی بر دستگاههای خودپرداز
۴۸	بند ششم: بانکداری مبتنی بر نتیجه های الکترونیکی
۴۹	فصل دوم:
۴۹	جایگاه تجارت الکترونیک در نظام بانکداری

مبحث اول: موانع و عوامل پیش برنده تجارت الکترونیک در ایران ۵۰

گفتار اول: موانع توسعه تجارت الکترونیک در هر یک از زیر ساخت ها ۵۱

بند اول: ارتباطات و زیر ساخت های فناوری ۵۱

بند دوم: اقتصادی ۵۲

بند سوم: اجتماعی و سیاسی ۵۳

بند چهارم: فرهنگ و آموزشی ۵۳

بند پنجم: حقوقی و قانونی ۵۴

گفتار دوم: عوامل پیش برنده تجارت الکترونیک در هر یک از زیر ساخت ها ۵۵

بند اول: ارتباطات و زیر ساخت های فناوری ۵۶

بند دوم: اقتصادی ۵۶

بند سوم: اجتماعی و سیاسی ۵۷

بند چهارم: فرهنگی و آموزشی ۵۷

بند پنجم: حقوقی و قانونی ۵۷

مبحث دوم: اصول حقوقی حاکم بر تجارت الکترونیک ۵۷

گفتار اول: مدل لزوم مکان شناسایی پناه های ارائه شده در شبکه ۵۹

گفتار دوم: ایجاد اعتماد نظریه و اصول در فرآیندهای الکترونیکی ۶۰

گفتار سوم: اصل «برای ارائه ی تکنولوژیکی با سایر ارائه ی ثابت» ۶۳

گفتار چهارم: اصل «تفاوت قیاس حداقل جهت ورود برای مقصود آکننده در معامله ی و ارائه ی» ۶۳

مبحث سوم: فرآیند تجارت الکترونیک و دادگاه صالح برای رسیدگی به دعوی ناشی از فرآیند تجارت الکترونیک

..... ۶۵

گفتار اول: فرآیند داد الکترونیک ۶۶

بند اول : مفهوم قرار داد الکترونیکی	۶۷
بند دوم : شرایط انعقاد قرار دادهای تجاری الکترونیکی	۶۸
کنتار دوم : دادگاه صالح برای رسیدگی به دعاوی ناشی از قرار دادهای الکترونیکی	۷۱
مبحث چهارم : زمان و مکان تشکیل قرار داد الکترونیکی	۷۴
کنتار اول : آثار تعیین زمان و مکان انعقاد قرار داد	۷۵
بند اول : آثار تعیین زمان انعقاد قرار داد	۷۵
بند دوم : آثار تعیین مکان انعقاد قرار داد	۷۷
بند سوم : تعیین زمان و مکان انعقاد قرار داد الکترونیکی	۷۸
کنتار دوم : زمان و مکان تشکیل قرار دادهای الکترونیکی	۷۹
بند اول : زمان تشکیل قرار داد الکترونیکی	۷۹
نقشه قرار دادهای فوری	۷۹
ب) قرار دادهای غیر فوری	۸۰
بند دوم : مکان تشکیل قرار داد الکترونیکی	۸۱
اقامتگاه قانونی	۸۲
فصل سوم	۸۴
اثبات و اعتبار تجارت الکترونیکی	۸۵
در نظام بانکداری	۸۵
مبحث اول : فضای الکترونیکی	۸۶
کنتار اول : مفهوم سند و سند الکترونیکی	۸۶
کنتار دوم : شرایط اعتبار اسام تجاری	۸۳
بند اول : قابلیت امضای الکترونیک	۹۴

۹۶	پند دوم: مشکلات تبادل اسناد تجاری
۹۷	انتخاب سوم: نقش اشخاص ثالث در مبادلات اسناد تجاری الکترونیکی
۹۹	۱- سرویس های دیجیتال زمان نثار
۱۰۰	۲- مهرهای ثبت زمان
۱۰۱	۳- سیستم مهرهای ثبت زمان
۱۰۱	انتخاب چهارم: ریف امضای الکترونیکی
۱۰۳	انتخاب پنجم: انواع امضای الکترونیک
۱۰۳	پند اول: امضای الکترونیک ساده
۱۰۴	پند دوم: امضای الکترونیکی پیشرفته
۱۰۶	انتخاب ششم: محال استفاده از امضای الکترونیک
۱۰۷	ملا اول: قصد تشا
۱۰۷	پند دوم: آثار حقوقی
۱۰۷	پند سیم: مشخص هویت
۱۰۸	پند چهارم: صحت و بی تقبی ملا
۱۰۸	انتخاب هفتم: اعتبار امضای الکترونیک
۱۱۰	پند پنجم: تأمین امنیت و اعتبار امضای الکترونیک
۱۱۰	پند اول: تأمین امنیت و اعتبار امضا از طریق ایجاد بایس سایبر
۱۱۱	پند دوم: تأمین امنیت و اعتبار امضا از طریق اصلاح قانون
۱۱۲	پند سیم: تأمین امنیت و اعتبار امضا از طریق قراردادهای تخصصی
۱۱۳	انتخاب هفتم: مرتبط امضای الکترونیکی مطمئن
۱۱۳	مبحث دوم: امنیت در بانکداری الکترونیکی

روش های حفاظت امنیتی پیشنهادی بانک ها و مراکز انتظار مشتریان عبارتند از: ۱۱۵

وجود حفره های امنیتی در یک موسسه پولی و مالی، می تواند پیامدهای منفی زیادی به دنبال داشته باشد که عبارتند از:

..... ۱۱۷

گفتار اول: مکانیزمهای برقراری امنیت ۱۱۹

بند اول: مکانیزمهای امنیتی پایه ۱۱۹

بند دوم: امنیت فیزیکی ۱۱۹

بند سوم: امنیت شبکه ۱۲۰

بند چهارم: امنیت سیستم عامل و برنامه های کاربردی ۱۲۰

بند پنجم: امنیت در بانک اطلاعاتی ۱۲۱

گفتار دوم: محیط بانکداری اینترنتی ۱۲۱

سه محیط اصلی در فضای اینترنتی وجود دارند: ۱۲۱

مبحث سوم: امنیت در تجارت الکترونیکی ۱۲۲

گفتار اول: سطح امنیتی مورد نیاز در تجارت الکترونیکی ۱۲۲

بند اول: امنیت در سطح شبکه های محابری ۱۲۳

بند دوم: امنیت در سطح کاربردهای تجارت الکترونیکی ۱۲۳

گفتار دوم: خدمات مبتنی بر نیاز در تجارت الکترونیکی ۱۲۴

بند اول: محصولات ۱۲۴

بند دوم: تقدیر هویت و سندیت ۱۲۵

بند سوم: سامانه ۱۲۵

بند چهارم: انکار ناپذیری ۱۲۵

مبحث چهارم: تجارت میان ۱۲۶

۱۳۰	گفتار دوم: پیدایش تجارت سیار
۱۳۲	گفتار سوم: ویژگی های تجارت سیار
۱۳۳	بند اول: قیایات حمل و نقل
۱۳۳	بند دوم: دسترسی گسترده
۱۳۵	گفتار چهارم: امنیت در تجارت سیار
۱۳۶	بند اول: چالش های امنیتی
۱۳۷	بند دوم: تفاوت بین تجارت الکترونیک و تجارت سیار
۱۳۹	گفتار پنجم: کاربرد های تجارت سیار
۱۴۰	بند اول: معاملات تجارت
۱۴۰	بند دوم: تحویل محتویات دیجیتال
۱۴۱	بند سوم: خدمات اندازه گیری دوره
۱۴۱	گفتار ششم: بانکداری سیار
۱۴۳	گفتار هفتم: مزایا و ریسک های توسعه شبکه بانکداری سیار
۱۴۴	بند اول: مزایای فنی
۱۴۴	بند دوم: مزایای سازمانی
۱۴۵	بند سوم: مزایای عملیاتی
۱۴۵	بند چهارم: مزایای مالی
۱۴۵	گفتار هفتم: سیستم های پرداخت تجارت الکترونیک
۱۴۶	گفتار هشتم: انواع سیستم های پرداخت الکترونیکی
۱۴۶	بند اول: سیستم مبتنی بر کارت اعتباری
۱۴۸	پروتکل D-SECURE

۱۴۸	 پروتکل SEEP
۱۴۹	 بند دوم: سیستم های مبتنی بر جک الکترونیکی
۱۵۰	 پروتکل های این سیستم عبارتند از:
۱۵۰	 بند چهارم: سیستم های ریز پرداخت
۱۵۱	 بند پنجم: سیستم های مبتنی بر مزایده
۱۵۲	 منابع و مآخذ

www.ketab.ir

مقدمه

پروردگار در گوشه ای از آیات خود در قرآن، تنها و فقط یک بار از واژه ((جوانمرد)) استفاده نموده است. آنجا که در سوره کهف می فرماید آنگاه که از خواب بیدار شدند و حقانیت و برحق بودنشان بر مردم آشکار شد مردم شهر دور آنها گرد آمده و از ایشان خواستند که راهبری و مدیریت جامعه را در دست بگیرند. اصحاب کهف چون دیدند زمانه آنها گذشته است و درک شرایط جدید برایشان میسر نیست و از طرفی توانایی ها و شناخت آنها از ضروریات جامعه آن هم جامعه آن روز که رغبت به تحولات و تغییرات محیطی خیلی زیاد نیست، به کلی با شناخت و ادراک خود فرق می کنند. در این شرایط که روح آنها را به سوی خود بازگرداند که همانا بازگشت همه بسوی اوست. آری این چنین است رسم جوانمردی از دیدگاه قرآن.

این شک با توجه به نوشتار بالا حال و روز سیستم کلی نظام اداری ایران خامه سیستم بانکی کشور با چنین پدیده ای مواجه است. آنجا که تحت تغییرات محیطی و فن آوری چه در بحث سخت افزار و چه در بحث نرم افزار انقدر زیاد است که خیلی از مدیران عالی و میانی و حتی بدنه نظام بانکی کشور توانایی به روز شدن و پذیرش تغییرات محیطی را نداشته. خواسته یا ناخواسته به طور طبیعی از خود مقاومت نشان می دهند. در این بین تنها بانک های را می توان برنده رقابت نزدیک و نفس گیر حال حاضر سیستم بانکی متصور نمود. زیرا علاوه بر تعدادی تعیین کننده مرزبندی در ده و پانزده سال آینده نظام مالی و بانکی کشور دانست که بصورت واکنشی در برابر تغییرات عکس العمل نشان نداده و با تدوین و پیاده سازی یک استراتژی میان مدت و بلند مدت و تعیین اولویت ها نه بصورت دستوری و شعاری بلکه هدفمند و راهبردی ابتکار عمل را به دست گرفته و به قول یکی از بزرگان فن آوری در یک چرخه سالم کسب و کاری مشکل بوجود بیاورند و راه حل را بفروشند.

انسان از ابتدای خلقت اکنون روشهای تجاری متفاوتی را تجربه کرده است. در ابتدا سیستم تبادل کالا را میباید. شکارچی گوشت را با سلاح عوض می کرد. این سیستم اشکالات فراوانی داشت. با آمدن پول سرعت مبادلات بسیار زیاد شد. ارتباط بین تجارت و تکنولوژی دیر زمانی است که وجود داشته و ادامه دارد. در واقع، یک پیشرفت تکنیکی باعث رونق تجارت شد و آن هم ساخت کشتی بود. با این پیشرفت، برای اولین بار مرزهای جغرافیایی برای تجارت باز شد و تجارت با سرزمینهای دیگر آغاز شد. اکنون، شبکه جهانی اینترنت مانند همان کشتی است که نه تنها فواصل جغرافیایی، بلکه اختلافات زمانی را نیز گم‌رنگ نموده و صحنه را برای نمایشی دیگر آماده کرده است. تجارت الکترونیک، علی‌رغم جوان بودن در جهان شناخته شده و در سالهای اخیر رشد فزاینده و غیرقابل پیش‌بینی داشته است. این رشد تصاعدی حاصل استفاده از یک ابزار، یعنی اینترنت می‌باشد. تجارت الکترونیک رساله ۱۹۷۰ هنگامیکه شرکت‌های بزرگ اقدام به تهیه شبکه‌های خصوصی کامپیوتری بین خود جهت تبادل اطلاعات تجاری بین شرکت‌ها و تولید کنندگان خود کردند پدید آمد. این عمل به نام EDI تبادل اطلاعات الکترونیک معروف شد. بانکداری الکترونیکی نیز عبارت است از به کارگیری فناوری‌های پیشرفته نرم‌افزاری و سخت‌افزاری مبتنی بر شبکه و مخابرات برای تبادل منابع و اطلاعات مالی به سرعت الکترونیکی که می‌تواند باعث حذف نیاز به حضور فیزیکی مشتری در شعب بانک‌ها شود.

سابقه فعالیت‌های بانکداری الکترونیک در ایران به سال ۱۳۵۰ برمی‌گردد. در آن موقع بانک تهران با در اختیار گرفتن بین ۷ تا ۱۰ دستگاه خودپرداز در شعبه‌های خود، نخستین تجربه پرداخت خودکار پول را که فقط در شعب آن بانک نصب شده بودند، برعهده داشتند. اوایل دهه ۱۳۶۰ بانک‌های کشور با توجه به کاربرد رایانه شخصی و احساس نیاز به اتوماسیون عملیات بانکی، به رایانه‌ای کردن عملیات بانکی پرداختند. طرح جامع اتوماسیون بانکی پس از مطالعه و

بررسی های گوناگون در قالب پیشنهادی برای تحولی جامع در برنامه ریزی فعالیت های انفورماتیکی بانک ها به مسوولان شبکه بانکی ارایه شد که با مصوبه مجمع عمومی بانک ها در سال ۱۳۷۲ طرح جامع اتوماسیون نظام بانکی شکلی رسمی به خود گرفت. در همان سال بانک مرکزی، شرکت خدمات انفورماتیک را به عنوان سازمان اجرایی طرح جامع انفورماتیک نظام بانکی تأسیس کرد. طی سال های ۱۳۷۲ و ۱۳۷۳ جرقه های ایجاد سویچ ملی برای بانکداری الکترونیکی زده شد و در همان زمان شبکه ارتباطی بین بانک ملی و فروشگاه های شهروند ایجاد شد. در خرداد ۱۳۸۱ مجموعه مقررات حاکم بر مرکز شبکه تبادل اطلاعات بین بانکی موسوم به شتاب به تصویب رسید. بدین سان اداره شتاب بانک مرکزی در تیرماه ۱۳۸۱ تأسیس و با هدف فراهم کردن زیرساخت بانکداری الکترونیکی آن را به سر کرد. شتاب با ایجاد ارتباط بین دستگاه های خودپرداز سه بانک رسماً متولد شد (بانک های کشاورزی توسعه صادرات و صادرات ایران در پایلوت اولیه این طرح قرار داشتند و بانک های خصوصی سازمان را کارفرمایین نیز درخواست کردند که در آزمایش های اولیه شتاب حضور داشته باشند). هم آکدن بیشتر بانک های ایران راساً و به طور مستقیم طرح های بانکداری الکترونیکی خود را پیش می بردند. بانک ملی با طرح سیبا، بانک تجارت با طرح SGB، بانک صادرات با طرح سپهر، بانک رفاه با طرح جاری همراه، بانک کشاورزی با طرح مهر، بانک ملت با طرح جام و بانک های خصوصی با طرح بانکداری ۲۴ ساعته و به صورت مجزا و منفرد، بانکداری الکترونیکی را در حوزه تحت پوشش خود تجربه می کنند.

ایران در زمینه تجارت و بانکداری الکترونیک، کمثوری جوان است و تا رسیدن به سطحی قابل قبول از آن، راه درازی در پیش دارد. ورود فناوری جدید در این دو زمینه، نیازهای جدیدی را در پردازش و تبادل داده ها، ابزارها و زیر ساختهای مناسب پیاده سازی آن، و نیز نحوه ارایه خدمات بانکی نوین مطرح کرده است. با نگاهی به تجارب کشورهای پیشرفته و رشد خدمات

بانکداری الکترونیک می‌توان نیازهای در حال شکل‌گیری و روند افزایش آن را در زمینه خدمات بانکی در ایران تا حد مناسبی پیش‌بینی کرد. نظر به روشهای سنتی موجود در بانک‌های کشور و نارسایی این روشها در ارائه خدمات جدید، تهیه زیرساختهای مورد نیاز در بانک‌ها از ضروریاتی است که خوشبختانه مورد توجه مسئولان امر قرار گرفته است و فعالیتهای گسترده‌ای در سیستم بانکی کشور برای ارائه بانکداری الکترونیک و دیگر خدمات نوین بانکی انجام شده است.

ضرورت انجام

با توجه به افزایش روزافزون تعاملات اقتصادی جوامع و نیاز مسلم افراد به امور بانکی در روابط اقتصادی و در مقابل امور بانکداری به سوی الکترونیکی و مجازی شدن، می‌تواند تا متناسب با همین امور و معاملات و ارتباطات بین تجار و کسبه و بازرگانان نیز با همین اهنگ پیش رود.

اهداف:

مرتفع ساختن چالشهای پیش روی عملیات بانکی و بطنرکالی صنعت بانکداری به وسیله قوانین تجارت الکترونیک

مشخص نمودن نقاط ضعف قوانین تجارت الکترونیک

مشخص کردن ماهیت تجارت الکترونیک و عملیات بانکداری

بررسی قوانین و مقررات حاکم بر تجارت الکترونیک در عملیات بانکداری

بررسی نیازهای عملیات بانکداری در جهت تجارت الکترونیک